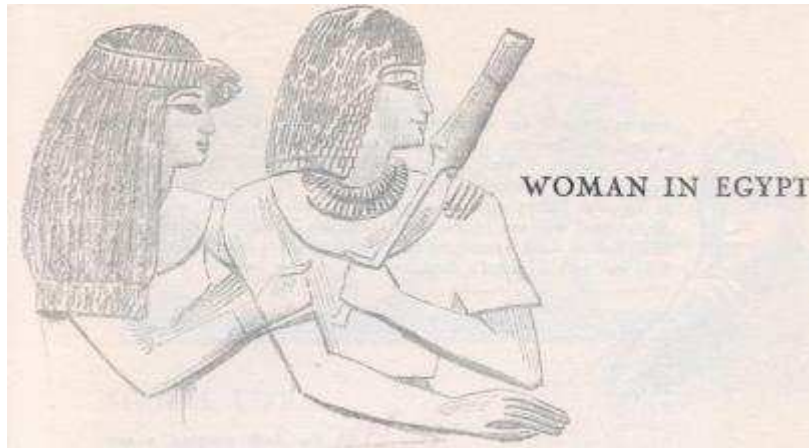

REVOLÚCIA V HIDŽÁBE

Udalosti spojené s egyptskou revolúciou vnášajú v súčasnosti neistotu do svetového politického a ekonomického usporiadania, a prinášajú so sebou aj špekulácie o osude krajiny v prípade zvrhnutia Mubaraka

Pozornému oku nemohli uniknúť ani komentáre BBC, CNN, Guardian, The New York Times, The Huffington Post, ktoré upozorňujú na bezprecedentnú prítomnosť žien-revolucionárok v uliciach Káhiry a Alexandrie.

Samia, Farah, Raba, Asmaa, Mouna, Ranya, Maya... a tisíce ďalších. Rozhnevané Egyptčanky stoja tvárou v tvár vojakom, pochodujú ulicami s davmi, sedia alebo spia na námestí Tahrir, poskytujú pomoc raneným, pracujú na ulici s notebookom, tehotné alebo v náručí s dieťaťom skandujú, zakrývajú si gázou krvavú ranu na hlave alebo kľačia v modlitbách. Ich účasť sa podľa Egyptskej organizácie pre ľudské práva odhaduje na 20-50%, na rozdiel od predchádzajúcich revolúcií, kde tvorili len 10% z celkového davu. Väčšina z nich stojí na strane proti vládnucemu prezidentovi. Niektoré sú zahalené v hidžábe, ale nájdu sa aj tie v burke a nikábe. Malá skupina žien - predovšetkým tie mladšie - sú odhalené.

Z kusých informácií a selektívnych fotografií, ktoré obleteli svet a kolujú po sociálnych sieťach, nie je však celkom zrejmé, akú úlohu vlastne Egyptanky v revolúcii zohrávajú. Vieme málo o politických pákach za touto ´´revolúciou zdola´´, nevieme ani o egyptských opozičných elitách. Ešte menej toho však vieme o politickej organizovanosti Egyptaniek. Identifikovať príčiny a motiváciu skupiny žien, ktoré sa zúčastňujú na demonštráciách proti prezidentovi, je nesmierne komplikované. Rozdielny je nielen ich vek, vzdelanie a etnicita, ale aj náboženské vierovyznanie a miera formálneho dodržiavania vierouky.

Bude táto revolúcia v konečnom dôsledku aj ich revolúciou? Do akej miery sa bude obmedzenie korupcie, rozšírenie politických práv, zlepšenie ekonomickej situácie a vzdelávania týkať aj ich? Bude zreformovaný Egypt krajinou, ktorá napĺňa demokratické princípy a rodovú rovnosť? Alebo bude pokračovať v tradicionalistických stopách vyšliapaných politikou posledných rokov?

Samotná prítomnosť masy žien v uliciach neznamená takmer nič, a už vôbec nie je znakom prelamovania rodových stereotypov. Hoci väčšina z nich predtým možno nikdy nevyšla z domu, ich participácia na formovaní štátu a na určovaní politických udalostí môže byť len dočasná a účelová. Môžu síce protestovať ako muži, ale i tak v uliciach často plnia iba rodovo špecifické a limitované úlohy - distribuovanie potravy

a tekutín, pomoc raneným, telesné prehliadky žien pre zaistenie bezpečnosti. Nevidíme ich stáť na korbách tankov a v rukách im nevlajú monumentálne egyptské vlajky. Niektoré z demonštrujúcich však možno označiť za politicky a morálne vplyvné osobnosti Egypta. V revolučnom dave stoja viaceré už po niekoľkýkrát - akademičky žijúce v zahraničí, ktoré sa do vlasti vracajú príležitostne, výskumníčky z Americkej Univerzity alebo Štátnej univerzity v Káhire, aktivistky mimovládnych ženských a ľudskoprávných organizácií, alebo ich podporovateľky zo zahraničia. No i tak sa zdá, že revolúcia je menej organizovaná a riadená, ako by budúce zlepšenie práv a reálnej situácie žien potrebovali. Doteraz napríklad tieto ženy, ktoré by mohli tvoriť budúcu elitnú politickú skupinu, nesformovali spoločné stanovisko alebo výzvu. Ich aktivity spočívajú prevažne v pouličných protestoch a separátnych vyjadreniach publikovaných na internetových fórach a v médiách.

Organizované hnutie za práva a emancipáciu žien nie je v Egypte neznámou vecou, čo môže dávať istú nádej na to, že aktivizácia žien, dožadovanie sa práv a komunikácia so zahraničnými ženskými sieťami neskončí spolu s demonštráciami. Hoci egyptské hnutie prechádzalo v svojej histórii útlmami a polarizáciou, jeho dejiny sú naplnené symbolickými, ale aj reálnymi heroickými činmi žien. Huda al Sha'rawi - 'matka' egyptského feminizmu - hodila do mora svoju šatku, čím vyvolala škandál. Duriya Shafiq podobne ako americké sufražetky hladovala za politické práva žien. V časoch zákazu hnutia nebolo výnimkou ani zatýkanie, väznenie a mučenie aktivistiek. Dnes by aktivistky mohli prispieť k prepísaniu histórie ženských práv v Egypte a navyše inšpirovať k povstaniu ženy v okolitých krajinách. Táto úloha však nebude jednoduchá.

Súčasný Egypt je krajina, ktorá pre práva a reálnu situáciu žien nie je najpriaznivejšia, hoci s ortodoxnou Saudskou Arábiou ho nemožno porovnávať. Podľa štatistík je 1/3 žien v Egypte fyzicky zneužívaná, takmer 86 percent má pravidelnú skúsenosť so sexuálnym obťažovaním (príbehy z revolučných ulíc naopak konštatujú jeho vymiznutie, čo možno tiež pokladať za dočasný jav), nezamestnanosť žien je trojnásobne vyššia ako nezamestnanosť mužov a takmer polovica žien, ktoré žijú v rurálnom prostredí, je negramotná. Tradicionalizmus a rodové stereotypy formujú každodenný život v uliciach aj väčších miest. Typické je nízke percento žien v parlamente, rodová segregácia, dohodnuté sobáše, kult panenstva, ale aj obriezka vo vidieckom prostredí.

V prípade, že sa Moslimskému bratstvu podarí uchopiť moc, ženské hnutie v Egypte bude vystavené pravdepodobne vláde podobnej železnej ruky, akou bola Mubarakova. Hoci Moslimské

bratstvo dnes o Šarii hovorí oveľa miernejšie ako v minulosti, rétoriku proti ženským právam a v prospech segregácie výrazne nemení. Bratstvo, ktorého oficiálny názor je, že ženy a kresťania nemôžu kandidovať v prezidentských voľbách (podľa al-Masri al Yoma ``tieto dve kategórie ľudí nemajú právo na túto funkciu``), bude iba sotva znamenať posun k rodovej demokracii a náboženskej pluralite.

Jednou z prominentných tvárí, ktorá spolu s ostatnými demonštrujúcimi ženami stojí dnes v uliciach Káhiry, je Nawal al Saadawi. Jej kniha Women and Sex vyvolala v roku 1972 vzkriesenie ustrnutého feministického hnutia v panarabskom svete. Dnes 79-ročná feministická aktivistka, psychiatrička, spisovateľka je vzorom a inšpiráciou pre viaceré generácie egyptských žien. Saadawi, ktorá svojho času nazvala Georga Busha globálnym diktátorom, bola od začiatku kritická aj voči Mubarakovi a za svoj život ju viacnásobne väznili. V roku 2004 sa plánovala Mubarakovi postaviť ako protikandidátka na prezidentúru a mala úsilie zvrhnúť ho prostredníctvom založenia opozičnej strany. V roku 2005 bola jednou z iniciátoriek hnutia Kifaya (Enough), egyptského hnutia za zmenu, v ktorom sa stretli nielen islamisti, ale aj sekularisti, ktorí požadovali zmenu konštitúcie. Dnes opäť stojí v uliciach a tvrdí: ``Musíme pokračovať. Musíme sa oslobodiť sami.`` Opakovaním hesla ``Čo je veľa, to je veľa`` (Enough is enough), nadväzuje na neúspešné pokusy o organizovanú revolúciu Kifaya z roku 2005.

Hoci so Saadawiným názorom, že revolúcia je spontánna a že v nej podstatnú úlohu zohrávajú ženy, sa môže stotožniť takmer každý, kto sledoval akceleráciu udalostí pred vypuknutím nepokojov, jej názor, že povstanie nie je spojené Moslimským bratstvom, je podľa môjho názoru nutné prijímať skeptickejšie. Hoci na začiatku revolúcie bola mobilizácia máš organizovaná hlavne prostredníctvom internetu a mobilných sietí smerom od aktivistiek, akými je Asmaa Mahfouz a iní členovia a členky Hnutia 6 apríla, a hoci nikto nepochybuje o prítomnosti žien v uliciach, zdá sa, že v jadre revolúcie sa teraz angažujú najmä záujmové skupiny spojené s Moslimským bratstvom.

V jednom má však Saadawi pravdu. Egypťania a Egypťanky sa budú musieť oslobodiť sami. Z pozície bielych, v bezpečí situovaných európskych občanov a občianok, ale ani z pozície feministickej solidarity, nemáme právo opakovať kolonialistický prístup, ktorý sme z euroamerickej pozície na Egypt uplatňovali. Nemáme právo Egyptu

diktovať a možno ani radiť. Túto revolúciu začali, pokračujú a musia vyhrať Egypťania a Egypťanky. To, čo môžeme egyptským ženám v súčasnosti ponúknuť, je naša podpora a viera v dobrý výsledok revolúcie, ktorý by sa mohol dominovým efektom šíriť i do ostatných okolitých krajín trpiacich pod nadvládou diktatúry. Takúto podporu Egypťankám listom vyjadrili zatiaľ Tunisanky a Iránky. Zrejme je aj to, že Egypťanky čaká nielen boj za odstránenie politických, ale aj rodinných, spoločenských a vzdelanostných represíí voči ženám. Nezávisle od toho, či bude vládnuou skupinou Moslimské bratstvo, veľké množstvo egyptských ženy bude potrebovať organizované ženské hnutie na zlepšenie svojich práv.

Autorka je doktorandkou na Katedre filozofie a dejín filozofie FiF UK

Text vychádza v rámci spoločného projektu JtT a stáleho zastúpenia Friedrich Ebert Stiftung na Slovensku. Jeho obsah sa nemusí zhodovať s názormi FES-u